

HANNA PALUSZKIEWICZ

Szkic o poznaniu sądowym. Krajobraz po nowelizacji Kodeksu postępowania karnego

Streszczenie

Rozważania zawarte w artykule, inspirowane nowelizacją prawa karnego procesowego, prowadzone są w nawiązaniu do ustaleń prof. Macieja Zielińskiego (*Poznanie sądowe a poznanie naukowe*, Poznań 1979). Odwzorowany z nowych przepisów model normatywny poznania sądowego w sprawach karnych, oparty na zasadzie skargowości, kontrydiktoryjności i prawdy materialnej, akcentuje obowiązki stron w zakresie aktywności dowodowej i jednocześnie ogranicza sąd w zakresie inicjatywy dowodowej. Przedmiotem tego poznania jest fragment rzeczywistości, a jego granice są wyznaczone przez obie strony procesowe (podmioty poznawcze), nie zaś jedynie przez oskarżyciela. Model poznania sądowego występuje w dwóch wersjach – w procesie konfrontacyjnym i konsensualnym. Pierwszy to nurt procesu poznawczego, w którym dochodzi (w ramach procesu kontrydiktoryjnego, podczas rozprawy) do starcia się przeciwstawnych argumentacji stron procesowych. To model poznania sądowego, w którym sąd jako podmiot poznający ocenia argumenty i twierdzenia o badanym fragmencie rzeczywistości przedstawione przez obie strony postępowania. W nurcie konsensualnym sąd jest podmiotem poznającym, lecz proces poznawczy ograniczony jest do poznania przez sąd twierdzeń stron procesowych, które dotyczą wskazanego przez nie fragmentu rzeczywistości. Jest to typ poznania sądowego polegający na biernym przyjęciu za podstawę rozstrzygnięcia ustaleń faktycznych (twierdzeń o danym wycinku rzeczywistości) pochodzących od obu stron (ich wspólnych). Nurt konsensualnego orzekania opiera się nie na wynikach poznania, lecz na stanowiącym jego istotę konsensusie stron dotyczącym rodzaju i wymiary kary oraz okoliczności popełnienia czynu. W takim dominującym po nowelizacji modelu poznania sądowego fakt opisany w twierdzeniu zasadnym (co nie znaczy prawdziwym) będzie uznawany w postępowaniu sądowym za istniejący i zostanie włączony do podstawy faktycznej wyroku.

Słowa kluczowe: poznanie sądowe w procesie karnym – model poznania sądowego – podmiot poznawczy – proces konfrontacyjny – proces konsensualny